

la est primi honoris, deberet Rector appellari. Josephus Vtrera (vir claro nomine in Mexicana Provincia, cui tandem praefuit in summo Magistratu) cum tironum esset Magister, mihi ab eisdem proficiscenti Angelopolim in Divi Ildephonsi Collegium, ubi Rector ipse Josephum Ministrum intime noverat, haec de ipsius meritis aperte locutus est: *Intueberis hominem quam exiguo corpore, tam ingenti animo, et praecelsis dotibus, iis potissimum, quae superioris optimi sunt.* Josephus Zepeda, ejusdem Collegii ad sexennium Moderator, homo sane amplissimus tum doctrina, tum maturo judicio, tum regiminis prudentia, eam Josephi virtutibus fidem praestabat; ut, quanquam satis ipse invigilaret, Ministro tamen permetteret, suo arbitratu pene totam Sociorum juvenum gubernationem instituere. Justae profecto lacrimae, quas laudibus mixtas Josepho Melendezio, prudentia, et charitate in Socios egregie benefico, Mexicani tribuimus!

JOANNES LAURENTIUS
SALGADUS.

Magno Hiaquiensium bono, remotae nationis ad Septemtrionalis Novae Hispaniae terminos, quam ad biennium supra quinque lustra indefessus excoluit; tertio Idus Augusti, anno millesimo, septingentesimo decimo natus est Joannes Laurentius Salgadus. Patriam habuit pagum quemdam, cui nomen Copala est, ac praenomen sibi adjunxit pagi pietas a Sancto Josepho Deiparae Sponso, cujus religio in illis incolis longe inoleverat. Est autem in Nova Cantabria pagus iste, septingentis propemodum a Mexico milliariis, occasum inter, et septemtriones. Visus est jam a puero Salgadus inter illos numerandus, qui bonam, quod ajunt, sortiti animam, ad praecelsam sanctimoniae fabricam superstruendam, in aetatulae innocentia locant solidissimae molis fundamenta. Neque tamen sola indole ad pietatem prona rapiebat sibi universorum benevolentiam; verum etiam quod singulare nactus ingenium, illud praeter puerorum morem cupidissimus exercebat. Joanne adhuc puerulo, decrevere Parentes patrium solum deserere, cum totaque familia Vallisoletum, Michoacanensis dioeceseos urbem principem, immigrare. Ibi terrarum ad elementarios adscriptus,

ptus, latinis etiam vacavit litteris, primosque in grammaticis honores consecutus est. Inde, maturescente jam aetate, ingenioque ad bonas artes disposito, Mexicum immittitur, philosophicis cognitionibus excolendus. Atque hic nimirum Deus praestolabatur juvenem, ut a domo paterna, et charae cognationis blandimentis evulsum, ad sudores Evangelicos invitaret. Audiit ille secreto loquentis Numinis vocem, quam nulla interposita cunctatione secutus, ad Jesuitarum Mexicanae Provinciae Praesidem volat sollicitus, et supplex obtestatur, ut se velit ad sibi subditos cooptare. Dotes illae omnes, quae pro Sociis admittendis praeoptabantur, in Joanne conveniebant: quippe honestis ille Parentibus natus erat, ingenio eminebat, robusta utebatur valetudine, pueritiam in pietatis exercitationibus ingenue transegerat. Ergo nihil obstitit, quominus, probata voluntatis constantia, quintodecimo Kalendas Decembres, anno saeculi vertentis trigesimo, in Tepotzotlanensi tirocinio Societati adscriberetur. Pluries demonstravimus, pietatis fuisse officinam locum illum, ubi ad mores purissimos, et religiosae vitae perfectionem tirones informabantur. Joannes, qui sponte cum curreret, calcaribus non eguisset; aliorum commotus exemplo, mire jam tunc ardebat desiderio, christianae virtutis uberrimos fructus edendi, animi demissionem maximo studio colendi, caelestium rerum meditationi mentem assuefaciendi: quae nimirum solida existimabat fundamenta pro Apostolico Ministerio, quod

quod unum toto suspirabat corde; ut profecto, se in istiusmodi laboribus ad canitiem perventurum, vaticinari videretur. Hanc oppido sublimem sui cursus metam eminus cum conspiceret; et se ad Xaverii, Salvaterrae, aliorumque id magnitudinis virorum normam formari cum contenderet; egregium assecutus est robusti animi vigorem ad ardua quaelibet in Dei famulatu, atque animorum bono aggredienda: quem sane vigorem nulla postmodum terruit laborum difficultas.

Ab hoc Angelicae vitae biennio, religiosa tria vota de more cum emisisset; ad humaniores primum litteras, inde ad altiores disciplinas convertit animum. In qua litteraria exercitatione totis incubuit viribus, ut scientiarum ornameto decoraretur, tum ut Superiorum voluntati, quam maximi semper fecit, obtemperaret; tum vero, quod utilius vineam Domini exculturum se crederet, si et Divinis, et humanis cognitionibus mentem imbueret. Verumtamen Deo semper adhaerens, atque intentus animis, etiam in litterarum occupatione nihil humani honoris expetebat: non enim avidus erat gloriolae, non etiam scientiae propter ipsam scientiam; quo nimirum in scopulo naufragium facere solent hominum ingenia, qui in semita pietatis ferbuerant. Hoc eodem tempore, dum Theologiae addiscendae dabat operam, in Divi Ildephonsi Seminario puerorum philosophiae studentium Praefectus dicitur, cui cura esset de christiana illorum institutione. Magni qui-

quidem intererat, qualibus compareret insignis dotibus, qui ad tale munus deligeretur: utpote cum Mexicana esset futura Respublica, quales ibi juvenes adolescerent. Locus erat ille, ubi e tota Nova Hispania conveniebant ingenui pueri, doctrina, et moribus informandi; et semper in illo numerabantur capitum ad trecenta fere; quorum septuaginta, ut minimum, philosophiae gymnasia frequentabant. Horum juvenum Praefecti erat, tota die super ipsos invigilare; siquid in philosophicis interrogarent, obscura enucleare, dubia solvere, atque ex eorundem Praeceptoris mente respondere; sed potissimum tamen instar solliciti Paedagogi numerosam illam, et floridam gentis Mexicanam spem ad pietatis amorem assuefacere. Joannes in ejusmodi ministerio, spinis undique, ac tribulis consito, maxima cum laude se se gessit; et gravitatem muneris debitam, comitate, ac suavitate mirifica temperabat. Pueris charus, illos amabat invicem; utpote qui normam ipsos educandi sibi duxerat prudentissimum illud effatum: ratione praeditum hominem, honestius certe, atque ad Reipublicae utilitatem conducentius institui affabili sermone, et quasi paterna auctoritate, quam aut flagello, aut supercilio. Atque his tantis occupationibus ex animo intentus, nihil propterea cessabat ab assidua studii defatigatione; ut, confecto Theologiae curriculo, suum in litteris profectum egregie probaverit Praeceptoribus. Mox tandem majoribus Ordinibus initiatus, extemplo totum se dedit animorum

rum lucro; quorum salutis amore ductus, qua sacris e suggestu orationibus, qua fervidis consiliis in poenitentiae tribunali, flagitiorum coeno immersis, jam ab illo dignitatis initio adlaborabat succurrere.

Vir ejusmodi dotibus excellens, et jam pridem disposita voluntate ad Apostolica ministeria, dignus plane summo Provinciae Magistratui visus est, qui ad Hiaquienses mitteretur; quibus nondum penitus deferbuerat ira post antea tactam proxime seditionem. Fuerant indigenae ad quatuor circiter annos inquieti, et turbulenti: ut etiam arma caperent, atque a Sacerdotum obedientia, qui bono ipsorum ibidem insudabant, omnino deficerent. Nunquam liquido constitit, quid causae primum moverit numerosam nationem, plus jam saeculo ad Ecclesiae ovile redactam. Id unum certum, nihil illos in rem christianam, nedum in Sacerdotum vitam aggressos: neque vero in id tendere sub initium videbantur, ut se se ab Hispano imperio subtraherent. Casu evenerat, ut abesset a Provincia Huidobrus, Cinaloviae Praefectus ab Rege; cujus absentiae tempore, nonnulli suspicati sunt, vexatos fortasse indigenas a quoquam Praefecti delegato; atque ira in dies crescente, in generalem deinceps tumultum erupisse. Rediit Huidobrus, cum jam bellum arderet; quod illi plus anno adversus Praefectum protraxerunt, binis Ducibus popularibus, quibus et calliditas erat non vulgaris, et magna inter suos auctoritas, et solers in re militari perspicaci-

cacitas, atque astutia. Prosperis quibusdam successibus, inolecebat, ut sit, rebellium vigor; atque hinc diripere agros, depopulari pagos, proximas argenti fodinas expilare. Interea Socii, sacrorum Ministri apud ipsos, collatis consiliis ad prudentiae leges, in proximiores e sua gente recesserant. Unus, qui ad Bacumense laborabat, ab spe non decidens, amicis verbis, atque officiis demulcendi commissum sibi gregem; obstinaverat animo ipsum non deserere; attamen repente hominem circumdant Hiaquienses, extra ditionis terminos deportant, liberetque, ubi vellet, abire permittunt. Atque hoc unum peccare in Sacerdotes ausi sunt, quod exulare illos cogerent; caetera vero debitum christianae rei honorem, nihil certe sperandum tali tempore, detulerunt; atque a sacra suppellectili manus abstinerunt. Per eos ipsos dies, quibus homines bello implicati, huc illuc vagabantur; foeminae, natura prouiores ad Divinum cultum, templa frequentabant, cunctisque pietatis exercitiis, quae pacis tempore didicerant, intendebant. Remoto a Praefectura Huidobro; successit Vildasola, qui partim armis, partim industria, expertorum hominum consilia secutus, tandem obtinuit majorem Provinciae partem tranquillitati pristinae restituere; cum duos illos, qui seditionis fuerant principes, et belli Duces, fortunate cepisset, ac justo supplicio tradidisset: atque hinc denuo spes affulsit, exacerbatis illis animis pacem evangelicam denuntiandi. Hoc loco posita periculosa Provin-

vincia, destinari sibi exigebat veros, germanosque Christianae Fidei praecones, qui nimirum tanquam rursus conderent, quod belli diurnitas in efferatis populis devastaverat: qui praecones et prudentiae laude pollerent, et robustam patientiam cum suavitate morum conjungerent. Haud ignarus Provinciae Praeses, quantum id esset negotii, utique constituit, ad Christi Fidem in Hiaquiensibus restaurandam, mitti debere floridissimos tum temporis et doctrina, et pietate, et juventutis vigore Sacerdotes. Hos inter excellebat inprimis Joannes Laurentius Salgadu; qui sane ut Superioris imperantis vocem audivit, oppido longinquum iter quamlibentissime aggressus est; atque urbium commoditati, amicorum dulcedini, et spei honorum aeternum valedicto; uni remotarum gentium saluti consulturus, protinus avolavit.

Erat Hiaquiensis regio, quam ab Hiaquio flumine irrigatam, atque appellatam alibi descripsimus, in septem numerosos pagos divisa; quorum is, quem indigenae patrio sermone Guiribisum nuncupant, in ministerium Salgado destinatus est. In eo numerabantur capitum circiter octo millia, quibus et Doctorem, et Medicum, et Judicem, et Patremfamilias, ad longam annorum seriem incredibili alacritate se se praestitit. Et quod nimium quantum laborem adaugebat, diuturno tempore ipsius etiam curae fuit pagus alius, Bethleemi nomine, qui e regione Guiribisi erat positus: ita uno, eodemque tempore sacrorum Minister fuit Guiribensibus

sibus ad meridianam, et Bethleemitis ad septentrionalem fluminis plagam, ubi nimirum Hiaquius ingenti latitudine jam proxime illabitur mari Californico. Verum nihil difficultates ejusmodi Apostolicum hominem absterruere; quinimo, quamcitissime potuit, irrigare coepit sudoribus agros illos, quatuor jam annis prope modum steriles, et spinis horridos, quae semen evangelicum suffocaverant. Ac primum quidem familiaribus colloquiis, urbanis verbis, et mirifica morum suavitate corda demulcens hominum, sibi conciliavit indigenas: inde Christianae Fidei rudimenta pedetentim repetens, extinctam in eorum animis facem accendit, et miserabiliter distractos ad Ecclesiae ovile reduxit. Incredibile autem est, quot in illo ministerio labores, molestias, vexationes patientissimus homo devoraverit: ut nisi spiritu illo innixus, quo gratis roborare solet Deus ingentes animas ad Evangelii propagationem electas, neutiquam resistere tantae ad tot annos defatigationi potuisset. Hac, illac perpetuo discurrens in exaestuanti coeli temperie, quae vel ab omni opere cessantes respirare vix patitur; nunc Cishiaquiensibus, nunc Transhiaquiensibus laturus opem festinabat. Assiduus edocebat Christi legem; intentissima opera explanabat, ut pro illorum captu, res omnes ad aeternam salutem scitu necessarias; atque ita demum rudes hominum mentes instar ferri ad incudem conformavit, ut primus in eas regiones consuetudinem Salgadus intulerit, indigenas Eucharis-

stia reficiendi. Erat quidem ad ea etiam tempora miseris illis denegatum coelestis dapis alimentum: quoniam verebantur nonnulli, stupidis, atque hebetibus, ut ajebant, hominibus id concedere, perinde fore, ac Sanctum dare canibus. Aequius profecto judicabat Salgadus, ubicunque Sol lucet, nasci hominum ingenia, qui tanto Dei beneficio fungi possint; tantummodo si erudiantur patienter, si de Divinis rebus non oscitanter, et languide, sed praefervide, ac frequenter Magistros audiant, qui salutare institutiones expromant affabiles, et solliciti. Utique immenso labore, et diutina patientia opus habuit vir ille strenuus, ut unus pro tot hominibus, quod nunquam gustaverant, pararet coeleste convivium. Quae sane res, exemplo Joannes cum praevississet, maximo indigenarum bono in universae Hiaquiensis regionis mores abiit. Id autem, quod de Doctoris est munere. Judex etiam lites dirimebat: nam quidquid inter ipsos controversiae oriretur, vel Parentes filius non honoraret, vel essent rixae inter conjuges, vel inter amicos, cognatosve jurgia, et concertationes, vel quovis alio nomine quicumque ipsorum injuria impetum se crederet; ad Salgadi tribunal confestim accedebant: qui ut semel pronuntiasset, instar oraculi habebatur; nunquam adversis partibus a sententia provocantibus, nunquam non justam reverentibus. Profecto et ejus dictis obsequium praestabant, et amori amorem reddebant; cum nimirum animadverterent, nunquam illum stomacho motum, nunquam non

ad modestiam, et temperantiam conformatum; neque vero tam Judicem, quam Patrem pronuntiare. Atque ea quidem verborum lenitate rem totam temperabat, ut potissima illi cura esset, ne partium voluntates ex lata sententia scinderentur. Nullum erat solertis, et diligentis Patrisfamilias officium, quo non ille ultro, et libentissime se se onerasset in suorum civilem institutionem. Nationi praepositus, quam nullae adhuc artes, nulla disciplina expolierat; alacri sedulitate curabat, ne cuiquam illorum victus, aut ne vestitus deficeret: hortabatur assidue singulos, invigilabatque, ut a pueris labori assuescerent; edocebat ipsos rationem et corporis exercendi, et agri disseminandi, et messium colligendarum, et omnino cum fructu impendendi temporis; ne membra essent humanae reipublicae vel prorsus noxia, vel certe inutilia. Matres erudiebat, quo pacto alendi pueri, quo juvenes educandi, quibus imbuendi praeceptis, quibus puniendi poenis tum universim filii, tum singillatim, qui ad hoc, qui ad illud ferebantur natura vitium. Cunctos amice salutabat, blande admonebat; humanus corripiebat, cum errarent; facilis, cum bene agerent, laudibus efferebat. Et qui Doctor, qui Judex, qui Paterfamilias universae sibi commissae gentis habebatur; suarum etiam partium credebatur, aegrotis corporibus medicari. Ut nulli aderant in remotis illis locis conducti pecunia Medici; vix primum ullus aliquis paulo gravius languescere videbatur, continuo propinqui

Sal-

Salgadum invocabant. Praesto erat ille; venam puisabat; medicamenta imperabat, quae tum longus docuerat usus, tum in aureo didicerat libro, quem pro remotarum nationum utilitate confecit Medicus non ignobilis, nomine Steiner, Adjutor olim Socius Mexicanae Provinciae. Quid facere non cogit sedulos vineae Domini cultores actiosa charitas! Joannes ut corporis Medicum egerat, ab aegroti lecto, nisi pro necessariis alibi ministeriis, non abibat; colloquia Divina interserebat, et sumptibus etiam, quantum poterat, adjuvabat. Satis haec fuissent pro robustissimo quovis homine sine intermissione occupando; ad haec tamen, affirmant intemerata fide testes, non contentum Joannem Guiribensium, et Bethleemitarum ministerio, in binos alios pagos, quorum erant nomina Guaimae, ac Sancta Rosa, frequenter discurrebat: ad quos etiam incolas Christiano ritu litabat, Divina mysteria edocebat, sacro fonte pueros, aliosque, quos aetate grandiores instituerat, regenerabat. Ita sponte sibi comparabat immensam docendi, et Christi nomen annuntiandi provinciam, ultra quam imperatus acceperat. Quibus tantis muneribus ut satisfaceret, plane suspicioni locus esse posset, addiscendarum linguarum dono divinitus fuisse ornatum: nam ad Guiribenses Hiaquiensi lingua utebatur, Pimensi ad Bethleemitas, Guaimensi ad Guaimenses, variisque ad Sanctae Rosae incolas, quem habitare pagum complures ex diversis nationibus confluebant, suum, ut inter

P. II.

M

in-

incultos homines, retinens unusquisque sermonem: quae profecto gentes omnes, quanquam sibi mutuo conterminae, tantum inter se lingua differunt, quantum Itali, et Angli. Neque vero intra hos memoratos terminos ardorem suum Apostolicum Joannes continebat: ubilibet enim per totam illam regionem quavis de causa Christianae rei Minister deficeret, ultro festinabat ipse vacuum implere ministerium; et quasi sua esset vinea, non ibi parcebat sudoribus, donec aut novus designaretur Minister; aut, si aegrotaverat, sanitatem recuperaret: quod alterius vices agendi officium pluries illi obtigit, atque interdum ad menses non paucos. Nec intelligere sane possumus, qui sufficere potuerit homo unus pro tanta laborum messe; nisi cum mentem advertimus ad Xaverium e Goa Comorinum, Travancoridem, Ceilanum, aliaque in loca volitantem, ubique mira operantem, atque instar plurium insudantem. Nimirum omnia possunt, qui Deum amant, et Deum amari ab hominibus alacriter quaerunt! Salgadu, cui plurium pagorum cura obtigerat, ad omnes agebat fidelem Christi Ministrum, nihil sibi indulgens, nihil non tentans, hac illac perpetuo excurrans, Divino amore agitatus, ut omnium sibi commissorum necessitatibus, et quae corporis erant, et quae animi, ex charitatis aera-rio provideret.

Is idem homo, qui tam sedulo studio alienis necessitatibus impendebat operam; quae sui corporis erant, profecto nihil curabat, quasi

homo non esset misera formatus carne, mortalitatisque obnoxius. Quidquid Sociis, eos inter populos vitam agentibus, et pro Christi disseminanda Fide adlaborantibus, liberalitas Regia suppeditabat; quidquid etiam quovis alio nomine in sui potestatem perveniebat; cum modica sibi pro vili cultu, et frugi admodum victu assumpsisset, in utilitatem indigenarum caetera profundeabat. Nulli unquam e fluxis rebus corde adhaerescere visus est; voluntariae inopiae, quam semel Deo voverat, religiosissimus cultor. Uni cogitando, et amando Divino Numini, atque ad ipsius Numinis cognitionem, et amorem erudiendis hominibus intendens; quae istiusmodi non essent, lubentissime posthabebat. Nec ii solummodo, quibus erat sacrorum Minister, uberrimis fructibus charitatis ejus gaudebant; hoc enim studium egenis opitulandi, ultra etiam paroeciae suae terminos prolatabat. Notum omnibus ibi gentium erat, annonae inopia Californiam laborare, peninsulam illam ad littus oppositum, quam supra fertilem Calypsus Ogygiam, supra Fortunatarum temperiem, tot hominum insomnia perperam collocarunt. Actuosus curabat Salgadu auxilia immittere Sociis, qui vineam illam injucundam, atque horridam exercebant. Tantis dotibus praeclarus homo, Superior semel, et iterum renunciatus fuit, qui Socios omnes ad Hiaquium, et Majum, Cinaloviae flumina, laborantes gubernaret. Appellatus etiam fuit Supremus Moderator, qui Cinaloviae Provinciam universam cum potestate

perlustraret. Quo quidem tempore ad sudores, quos in suis populis informandis demonstravimus; curam, et sollicitudinem regendi Ministros Evangelicos, quotquot in ea erant amplissima regione, adjungebat: illos absens litteris hortabatur; constituto tempore peramanter conveniebat; sedulo invigilabat, ut sui muneris partibus unusquisque satisfaceret. Non oscitanter torpere visus est in hoc explendo momenti maximi officio; verum ea insimul erat humanitate, christianaque animi demissione, ut omnes Joannem Salgadum, quem veneratione colebant, amore pari prosequerentur; quem nimirum admirabantur perfectissimum earum virtutum exemplar, quae constituunt Apostolicum in Domini vinea operarium; quales utique suos expetebat Ignatius; quales etiam Xaverius, apud barbaras praesertim nationes, cultores animorum. Recens ploravimus vita functum Ignatium Lizassoainum, Provinciae olim Mexicanae Moderatorem, egregium hominem, ad Hispanos Vascones natum, cui nullus in loquendo fucus, nulla amplificatio: hunc de Salgadi virtutibus cum interrogassem (ut pote quicum fuerat sacrorum Minister ad Hiaquienses) id perbrevis litteris texuit elogium: *Joannes Laurentius Salgadu ad septem, et viginti annos, quibus Hiaquiensem excoluit vineam, nunquam non fuit sui similis in laborioso ministerio; in paupertate religiosa dicendus eximius; in charitatis magnitudine omnino ad heroes christianos, ut in salutis animorum studio ad Apostolos adscribendus.*

Ab

Ab arcana vero Dei providentia destinatus ad alterius generis labores, inopinato evellitur a percharis indigenis; quibus christiane, ac civiliter instituendis, propemodum consenuerat. A Josepho Galvezio, Legato Regio in Mexicanis, nuntius repente Cinaloviae comparet; Sociorum Moderatorem convenit; quotquot per eas regiones erant Evangelici Ministri, Moderatoris litteris convocantur; ab Hispanis finibus exilium indicitur; tranquille audiunt omnes, atque obedientiae se accingunt e vestigio. Salgadu, qui oram Hiaquii cum incolet, longinquum versus Meridiem iter egerat, Regium verbum auditurus; eundem terrae tractum continuo repetere coactus est: nam imperati sunt omnes in Guaimensem portum contendere, qui trans Hiaquium jacet Septemtriones versus ad sexaginta miliaria. In illa terrestri peregrinatione, priusquam Hiaquium attingerent exules, tertio quoque, ut ajunt, passu in homines ab se in Fide Christiana eruditos incidebant, salutari se tristibus clamoribus inaudiebant. Et certe indigenae Salgadum sine lacrimis intueri non poterant, cujus nomen, et beneficentiam in Hiaquio, et Majo, et Cinalovia universa, grati oppidanorum animi laudibus efferebant; nec facile, dum unus aliquis eorum supersit, rerum ab egregio Ministro gestarum memoriam hauriet antiquitas. Cum Biscam pervenissent, pagum non ignobilem ad meridianam praedicti fluminis oram; binis, et eis male firmis, per fluvium conducti cymbulis,

M 3

et

et mare ingressi Californicum, incredibiles molestias, et pericula superarunt, ut Guaimensem portum attingerent. In aperta planitie juxta Guaimas ex trabibus luto compactis recens aedificata erant in circulum tuguria pro militum stationibus, qui propediem venturi Mexico ferebantur. Atque hoc pro novem mensibus diversorium fuit exulum ad duodequingenta: nam qui Cinaloviae commorabantur, qui Sonorae, qui ad Pimas, illuc omnes jussi sunt congregari. Et tuguria quidem illa, ut festinanter aedificata, non multum aberant a ruina: praeterea in area circuli bestiae condormiebant; et in confinio Serium, barbarae nationis, quae Christi Fidem non susceperat, raptuque vivere assueverat, obnoxius erat locus repentinis assultibus. Enimvero diversari commodius omnino haud poterant; cum pauculae ad Guaimas essent casae, illaeque miserrimae, ac longo sejunctae intervallo. Unus tandem Josephus Palominus, ad senectutem jam vergens, cruciatam efflavit animam. Tranquillus haec omnia Salgadu patiebatur, qui tot annos operam suam inibi loci posuerat Minister Evangelicus, et vineam illam ipsam, jam tunc propemodum obrutam, tantis irrigarat sudoribus. Nemo fuit ullus, qui viderit unquam hominem in ea calamitate intemperanter agitari; neque vel paululum ab religiosa dignitate discedere: siquidem probe noverat, id esse impigri, atque honesti villici, ut maximo conatu vineam sibi creditam plantet, atque irriget; id autem Domini,

ut

ut det incrementum, et, cum ita opportunum judicaverit, vineam etiam totam evelli patiatur. Post novem exactos menses eo loci, atque aerumnarum, parvulum navigium septem et quadraginta Socios excepit: et quae navigatio per mare Californicum ad Sancti Blasii portum, quinque sexve dierum spatio absolvi commode solet; quod inopportunum esset tempus, ad dies totos nonaginta duravit. Hinc erogari parcissime commeatus, putrescere horribiliter aqua, serpere foeda lues, qua correptis excrescebant, exulcerabanturque gingivae: ut qua fame, qua lue, cuncti quantocius interituri viderentur. Navicularius igitur opus existimavit, ad non longinquum Californiae portum appellere, quem vocant *Absconditum*. Ibi ad paucum tempus refectis quiete viribus, atque annona coempta, quae in summa loci sterilitate inveniri potuit; ut primum secundus favit ventus, insistunt navigationi. Haec autem, ut hactenus adversa usi erant fortuna, improspere etiam fuit: nam post paululum atroci adorta procella, in ultimum discrimen adducti sunt; et tantum non pelago absumpti, fere ostentum judicare, quod, undis immaniter saevientibus in tantulae molis navigium, postremum fatum declinare potuissent. Altera tamen post periculum die, cum miserandum in modum agitati fluctibus, procul esse a terra opinarentur; ubi illuxit, ad exoptati portus fauces invenerunt se se, quem paulo post incredibili gaudio ingressi sunt. At manebant ter-

M 4

re-

restria discrimina his, quae mari devoraverant, certe graviora. Utique portus Praefectus Emmanuel Riverus perhumaniter excepit a tanto periculo, et diuturno incommodo venientes, atque illos, ut locus erat, splendide recreavit; verum inde digressis Guaristembam versus via fuit omnium teterrima, et difficillima. Bene mane conscenderunt equos; iter egerunt magnam diei partem per lacus crocodilis plenos, quos anthropophagos esse, nemo est, qui non noverit; interdum ex equis desiliebant, pedesque viae insistebant, stomacho tenuis aqua submersi. Calcitae, Sacerdotales codices, aliaque pauca impedimenta, quae sequebantur peregrinos; aut omnino perierunt, aut miserum in modum madefacta sunt: ut per consequentes dies aliquot non alia calcitae, nisi duro solo, eoque non semel humido, uterentur. Ut cunque misericordia moveretur, qui Regio nomine Ducem itineris agebat; pro loci natura, et inopportuna tempestate, nullus erat, qui a tantis incommodis eripere se se posset. Inter haec Salgatus, qui aetatis annum agebat ultra duodesagesimum, serena erat fronte ad calamitates, ad pericula; comitesque laborum, qua erat inter ipsos auctoritate, tum verbis, tum exemplo ad patientiam cohortabatur. Tepiquium, Novae Galliciae oppidum, cum attingerent, generosa liberalitate illos oppidani adjuvare, ac necessaria quaevis, ut progredierentur commodius, nihil gravati sunt suppeditare. Inde procedentes Franciscus Posadas, vir illu-
stris-

strissimus ut avita generis claritudine, sic etiam charitate, in quodam suo praedio lautis excepit epulis; gradarium, ut defessis, unicuique paravit equum; nec antea destitit iter agentibus favere, quam e mortali vita discederet: quippe cum audiisset, ad itineris dies aliquot in pago, cui nomen Agnacatanum, serpere inter exules periculosarum febrium contagionem; voluit, gravissima et ipse valetudine, ad illos proficisci. Verumtamen paucis milliaribus, antequam ad eos perveniret, fato praereptus est: cuius quidem obitus domesticum Sociorum luctum adauxit; et cum aliud grati animi signum edere non possent, Viro bene de ipsis merito lacrimas tribuerunt, et preces fimbres obtulerunt, quibus manes defuncti sublevarentur.

Nec omittendum hic censeo, vix milliariorum septuaginta intervallo Socios undeviginti funestam eam peregrinationem cum immortalitate commutasse. Henricus Kirtzelius, Germanus, quem Sanctum vulgo appellabant, et Sebastianus Cava, Hispanus, vir insigni mansuetudine, Agnacatani interierunt, ubi serpere coepisse febres dudum demonstravimus. Inde Istlanum progressi peregrini, pene omnes eodem die lethalibus morbis, quorum nemo naturam noverat, correpti sunt. Atque hic Nicolaus Perera, Zacatlani in Nova Hispania natus, primus Kalendis Septembris elatus est, cum duos, et septuaginta vixisset annos, quorum quadraginta duos in Apostolica defatigatione consumpserat: et quanquam praesens senio, et va-
letu-